

Norsko 2011

Znamení

Podle nedávné počítačové simulace Čechy budou jedním z míst, kde náboženství zmizí nejrychleji. A já už mám dosimulováno. Jsem totiž zcela racionální člověk. Sportku sázím výhradně pro zábavu. A pro peníze. Před černou kočkou si odplivnu jen ze zvyku. A pro jistotu.

Ale teď nevím, proč vlastně zítra jedu do Norska. Už jsem tam byl. Je tam zima. Tady je slunce. Neumím norský.

Na zahradě právě začíná zuřit jaro, teplota na začátku dubna vystupuje ke 25°C. Váhavě o víkendu vylézám, abych si to ještě užil. Zřejmě nejsem sám, výběhy otevřeli i u sousedů. Vřískot jejich dětí mě odežene od plotu. Už jsem zapomněl, o čem jsem přemýšlel. Začínám litovat, že umím česky.

Že bych se snad zapomněl těšit z jara? Udělejme ještě jeden pokus. Na skalce co kdysi patřila mé babičce, dej jí Pánbůh věčnou slávu, léta roste podivně smradlavý plevel. Až nedávno mi Lenka Šebestíková prozradila, že je to oregano. Možná by potřebovalo teď trochu péče, otrhat staré výhony? Sazení brambor velkoryse přenechám synovi. Ale jemné koření potřebuje odbornou péči.

Jenže dřevnaté výhony oregana nemají příliš společného s jemností pokrmů, se kterou je obvykle spojováno. Pomstychtivě se mi zaryjí pod kůži, spolu s hlínou a prachem z ulice, jejichž složení nechci znát.

Večer, s podebranými boláky na rukou, přendávám svého přítele nejvěrnějšího, počítač, dětem do pokoje, aby si ho mohly užít v mé nepřítomnosti. Tak i tebe mám opustit?

A tu do třetice, jak havran právě vzlétnuvší z ramene druida, zdrojem počítače projede blesk jisker a místností se šíří smradlavý dým. Okovy jsou přesekány mečem, poselství rozumím: Artuši, jed'!

Realismus

Na světě jsou dvě nejnudnější věci: Rodinné fotografie a pracovní proces. Proto pracovní důvody cesty začnu vysvětlovat, až v Hollywoodu natočí film o svářeči, který celý den normálně pracoval a nic se mu nestalo. Zaměřme se ale na hlavní atrakcí polární oblastí, sníh.

Vlastně je to jedna z mála věcí, kterých je tu hodně, a tak obyvatelům nezbyvá, než na ni být pyšní. A obávám se, že jsem se při poslední návštěvě tou zvrácenou filozofií trochu nakazil. Kenneth Ruud, jako by to tušil, před cestou neposlal email s povrchními řečmi o šťastné cestě. Jen suše poznamenal: Official snow cover is 130 cm.

Zvol politika, začne krást. Přestěhuj člověka, adaptuje se na příslušné zeměpisné šířce. Jak letadlo mezipřistávalo v Oslu, uprostřed ještě zasněžených lesů, těšil jsem se spolu s pilotem, který oznamoval „příjemných“ 8°C.

V Tromsø byly už jen „příjemné“ 3°C. Kenneth se mi na letišti hned omlouval, výjimečně mají teplé jaro. Rozhlédl jsem se po okolních holých zasněžených skaliskách bez známky života, a s vážnou tváří jsem pokýval hlavou: Nevadí, snad těch 130 čísel ještě pár měsíců vydrží.

A vydrželo.

Lyžování

Jaké muselo být překvapení Španělů, když se na jejich jižním pobřeží před tisíci lety vylodili Vikingové. Jistě je začali litovat a přemítat, jak hrozně to na Severu asi muselo asi vypadat. Co přimělo tyto drsné a nevídaně vysoké tvory opustit svoje domovy? Chudáci se hnali se přes celou Evropu, aby si mohli trochu zaloupit a zavraždit.

Dnes je ale Sever civilizovaný tak, že zbytek Evropy jen tiše závidí. Například Norsko jakoby se zbavilo zločinců dřívějším vysídlováním na Island; těm, kteří zbyli, nabízejí i otevřené „dobrovolné“ vězení na ostrově. Trochu to připomíná instrument vyhnanství ruských carů.

Na loupeživé výpravy už nemusí, jako jeden z mála národů mají plyn, ropu, přebytek elektřiny, a vnitřní i vnější mír. To ale neznamená, že obyvatelstvo zglajšaltované do městských aglomerací je tam spokojené. Ve sváteční dny z nich masově prchá do přírody.

Sport, stejně jako všude ve správných civilizacích, zde začíná jízdou autem. Tak jsme se i my zas ocitli na cestě ke Kennethově chatě, abychom mohli provozovat onen specifický druh zábavy, telemark (detaily viz minulý rok). Letos byly velikonoce velice pozdě, sníh těžknul, v údolí se nedalo pohlédnout z okénka aniž by člověk nezahlédl malou či větší lavinu. Kenneth si to, jako zkušený horal, zálibně prohlížel. Také se mi nezapomněl pochlubit, že norská záchranná služba sice existuje, ale poslední (živý) zachráněný je znám z roku 1997.

Co se týče stavu silnic, norské kupodivu nejsou od českých oranišť příliš vzdálené. Dálnice neexistují. I na silnicích prvních tříd zimní hřeby v pneumatikách jinak neškodných osobáků vyryjí znatelné žlábků. V řídké osídlených horských oblastech jsou silnice, jako u nás, jen pruhy odhrnutého bláta pokryté asfaltem. V případě ledovcové naplaveniny má navíc bláto mocnost 50 m a pracuje spolu se silnicí. Kdo včas před prohlubní nezabrdí..

Chtěl jsem Kennethovi zprostředkovat potěšení z čerstvě utržené laviny, a popsal jsem mu pravý svah, aby se mohl plně věnovat řízení. Najednou se však auto prudce propadlo a zas nadskočilo, až jsem zavadil hlavou o strop. Lyžař zvítězil nad řidičem.

Jako nácvik nastávajícího nepohodlí jsme museli opravovat vodní pumpu. Nefungovala už nějakou chvíli (detaily viz minulý rok), ale zřejmě se v Kennethovi konečně hnulo svědomí, v devět večer se nechal vyštvat půjčit si od souseda francouzák. Rozšroubovali jsme netěsnící část, já jsem našel trochu zaschlé, ale ještě stále smrdící lepidlo, a nakonec se nám povedlo nasávací trubku utěsnit.

To by nebyl zlomyslný osud, aby hned v zápětí nepřestalo fungovat splachovací WC. Ale to už se nechá na příště.

Na večeri jsem marinoval kuře lehce na český způsob. Ale bylo mi jasné, že půl kila pálivé chilli omáčky nestojí v kredenci jen pro ozdobu. Přesto, že severské země nepotřebují jídlo kořenit. Z chladu je hlad. V jižních krajích je to poslední možnost, jak vyburcovat na slunci se potící tělo k nějaké činnosti před úplným vysušením. Nebo je také možné, jak nám kdysi sdělil indický kolega Anjan Roy, že chudí lidé si ty blafy prostě musí zotřít, aby se to vůbec dalo žrát. V každém případě středoevropský česnek a cibule nestačily, na stůl musela exotika. Kenneth i jeho švédský kolega Dan Jonsson přece jen něco pochytili z dávných výbojů na jih.

Lyžařský výlet začíná nalezením místa na zaparkování. Poté se člověk začne potit, a když už myslí, že nemůže, svah začíná doopravdy stoupat. V půli hory se zpravidla udělá přestávka, takže propocené oblečení důkladně prochladne; zcela nepopsatelný je pocit kdy člověk vstane a mokré ledové oblečení si připlácne batohem na záda.

Můj nejkritičtější okamžik nastal letos pod jedním vrcholem, kdy se z lyží začaly odlepovat stoupačké pásy, v nejprudším namrzlém svahu. Měl jsem, mimo pohodlného zahynutí na místě, na výběr pracně zkoušet pásy nalepit, s tím, že se to povede rychleji než ztuhnu nebo sklouznu 200 m zpátky. A nebo slepičím krokem, tak, abych pomalu položil lyže na plandající látku, se doplížít na vrchol.

Nakonec se povedlo to druhé, i když vrchol, mimo rozhledu a takového toho banálního chemického sebeuspokojení, také moc pohodlný není. Propocené oblečení prochladne už během několika vteřin bez pohybu.

Také je žádoucí provést polo-stryptýz a navléci si záložní svetr, zbavit lyže pásů a upevnit obuv k cestě dolů. Vyčerpaný a dehydratovaný organismus si žádá přísun živin. Člověk by vypil cokoli. A najednou jsem si připadal jako Adam, jemuž Pánbůh představil Evu se slovy: Vyber si. Není rozporuplnějšího pocitu než se na 1500 m vrcholku osvěžit vodou načichlou xylenovým lepidlem.

Pochybování o smyslu konání končí až při sjezdu. Během pár prchavých minut jsou sice ztraceny hodiny lopotného výstupu. Ale při troše štěstí se dá na severu pozorovat Atlantik, i s ostrovem, kde turisté pozorují velryby; píky na východě už patří do Švédska; na jihu jsou vidět

lodě čekající před přístavem v Narviku; na severozápadě prosvítají mezi pobřežními vrcholky Lofotské ostrovy.

Ale o to vůbec nejde. Koncentrujeme se teď na sních, zatím relativně netknutý táním v údolích. Lyže se zařezávají do neporušené hmoty, nikde žádné vleky ani ampliony z vlekových kiosků. Z nedávné přeháňky zůstalo ještě asi dvacet centimetrů krále sněhu – prašanu. I při mých neumělých alpských obloucích si skutečně připadám jako když proplouvám skrz peří. Nemluvě o vytržení severanů, jejichž telemarkovská technika jim dovoluje se při každé otočce se sněhem na dotek laskat.

A to nám ukazuje na další z dějinných paradoxů. I drsní chlapy mají rádi měkké věci.

Amicus Plato, amicus Aristoteles, magis amica veritas

Těmito slovy do soukromého deníčku („Platon a Aristoteles jsou dobří hoši, ale já mám radši pravdu“) začal Newton při nudných přednáškách v Cambridge svoje vlastní dílo. Vše, co dosud lidstvo vymyslelo, odvrhl, a začal nanovo.

Ale filozofovat jsme začali při už při snídani s Danem Jonssonem. Ten začíná každý den talířem teplé ovesné kaše. Pře nulovou oporu ve vědě se i Švédskem a Norskem traduje, že snídaně má být hlavní jídlo dne. A ovesná kaše prý zasytí.

Bohužel, můj žaludek potravu po ránu špatně snáší. Stejně podezřelá jsou mi tradiční pravidla ohledně slano-mastné tekutiny, která se prý pod jménem polévka má konzumovat před hlavním jídlem. Ale něco na tom zasycení bude. Před desítkami let jsem tu kaši zkusil, a mám do dneška dost.

Dan vůbec dělá všechno podle předpisů. Když jde dvacet metrů po rovině, lyže upraví do roviny. Když cesta začne stoupat, nasadí na patce stoupací oporu. Ale mě to nevadí, já na něj počkám. Telemarkovské zatáčky seká tak bravurně, že jsem měl nutkání na tento způsob jízdy sám přesedlat. Nakonec mimo lenosti mě v odhodlání zviklal i fakt, že na jeho deset pádů jsem nespadol ani jednou. (Jednu nedůstojnou příhodu s našťestí ohebnou mladou břízkou ale raději zamlčím.)

„Před použitím odmastit“ hlásá návod snad skoro ke každému lepidlu. V paměti svůj neslavný výstup se stoupacími pásy, rozhodl jsem se tentokrát nic nenechat náhodě. Pásy jsem samozřejmě nechal přes noc důkladně vyschnout, lyže přinesl do chaty, otřel důkladně skluznici, a centimetr po centimetru pás nalepil. Schválně jestli vydrží déle než před tím. Do půl hory, do čtvrt hory? Odlepily se ještě na verandě.

A už zcela se rozumu vymykající chování vykazovaly puchýře na nohou. Respektive to, že se při prvních dvou cestách vůbec netvořily, což je u mě zcela výjimečný zjev. A to i přes nevyhovující stav svršků resp. spodků, daným omezením vodních zdrojů. Pak jsem ale udělal osudnou chybu, a vypral si ponožky. Nazítří, místo obvyklé pohody, jsem musel sahat pro náplast už po chvílce chůze.

Jímá mě hrůza, jak strašné a morálně pochybené poučení pro naši mládež by z toho někdo mohl vyvodit. Jakou zaručenou radu jim vůbec můžeme v kosmickém věku poskytnout? Jezte maso, nejezte maso, jezte zeleninu, stavte jaderné elektrárny, stavte větrníky, budujte středověk, budujte komunismus, budujte mír? Zbývá jediná jistota: nečůrejte proti větru!